

8.SINIF 5.ÜNİTE DERS NOTLARI

Demokratikleşme Yolunda Atılan Adımlar

Kazanım Ders Notu - 27

» Demokrasinin Önemi

Demokrasi: Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimidir. Kısacası halkın kendi kendisini yönetmesi ve kendisini yönetecek kişileri özgürce seçebilmesidir.

Demokrasinin vazgeçilmez temel esaslarından bazıları şunlardır:

- Milli egemenlik
- Hürriyet ve eşitlik
- Siyasi partiler

Demokratik devletlerin özellikleri

- Demokrasilerde insanlar düşündüklerini ifade etmekte ve inançlarının gereğini yerine getirmekte hürdürler.
- İnsanlar düşüncelerini başka insanlara ulaştırmak için bir araya gelip sivil toplum örgütü kurabilirler.
- Demokratik ilkeleri esas alan cumhuriyet yönetimi, farklı düşüncelere kendini geliştirme imkânı sunar.

Demokratikleşmeye Yönelik Atılan Adımlar

- Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldı.
- Saltanat kaldırıldı.
- Cumhuriyet ilan edildi.
- Halifelik kaldırıldı.
- Çok partili siyasi hayata geçiş denemeleri yapıldı.

» Atatürk Dönemi'nde Çok Partili Yaşama Geçiş Çalışmaları

- Milli Mücadele'de amaç bağımsızlık olduğu için mecliste farklı fikirlerden gruplar olsa da siyasi parti kurulmamıştı.
- Bu farklı gruplar; Millî Mücadele'nin devam ettiği dönemde şahsi fikirlerini bir tarafa bırakarak birlikte hareket etmiş, Misakımillî hedefleri doğrultusunda vatanın kurtarılmasını öncelikli hedef olarak belirlemişlerdi.
- Atatürk cumhuriyetin ilk yıllarında çok partili yaşama geçiş için birçok kez önayak olmuştur. Çok partili yaşama geçiş denemeleri yapılmış olsa da cumhuriyet yönetimine yönelik isyan hareketleri nedeniyle kesintiye uğramıştır.
- Ülkemizde çok partili hayata kesin olarak geçiş, Atatürk'ün vefatından sonra olacaktır.

Ülkemizde;

- *Demokrasiyi geliştirerek milli egemenliği pekiştirmek*
- *Hükûmet işlerinin denetlenmesini sağlamak (Muhalefet)*
- *Farklı fikir ve düşüncelerin temsil edilmesini sağlamak amacıyla siyasi partiler kurulmuştur.*

» Atatürk Dönemi'nde Kurulan Siyasi Partiler

Halk Fırkası - 9 Eylül 1923

- Yeni Türk Devleti'nin ilk siyasi partisidir. Mustafa Kemal tarafından kurulmuştur.
- Mecliste var olan Müdafaa-i Hukuk Grubu'ndaki 1. Grubun partiye dönüşmüş halidir.
- Cumhuriyetin ilanından sonra 10 Kasım 1924 tarihinde Cumhuriyet Halk Fırkası adını almıştır.
- Cumhuriyet dönemi inkılaplarını gerçekleştiren parti, 1950 yılına kadar iktidar partisi olarak ülkeyi yönetmiştir.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası - 17 Kasım 1924

- Türkiye'nin ilk muhalefet partisidir. Milli Mücadele Dönemi'nin önemli isimleri olan Kazım Karabekir, Rauf Bey, Refet Bey, Ali Fuat Paşa ve Adnan Adıvar tarafından kurulmuştur.
- Cumhuriyeti benimseyen parti, ekonomide liberalizmi savunmuştur.
- "Dini ilkelere saygılıyız." prensibini benimseyen partiye zamanla eski rejim yanlıları sızmaya başladı. Doğuda çıkan Şeyh Sait İsyanı ile bağlantısı olduğu gerekçesiyle 1925 yılında kapatılmıştır.

Serbest Cumhuriyet Fırkası - 12 Ağustos 1930

- Mustafa Kemal'in önerisi üzerine Fethi Okyar tarafından kurulmuştur.
- 1929 Dünya Ekonomi Krizi sonrasında sağlam muhalefet ile iktidarın denetlenmesi amacıyla kurdurulmuştur.
- Ekonomide liberalizmi savunmuştur. Zamanla partiye eski rejim yanlıları girince, parti Fethi Okyar tarafından 17 Kasım 1930 tarihinde kapatılmıştır. Kapatıldıktan sonra İzmir'de Menemen (Kublay) Olayı yaşanmıştır.

Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi

Kazanım Ders Notu - 28

» İzmir Suikasti (15 Haziran 1926)

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin I. dönem milletvekillerinden olan Ziya Hurşit taraftarları cumhuriyete ve bu dönemde yapılan inkılaplara tepki gösteriyorlardı.
- Ziya Hurşit ve taraftarları, Batı Anadolu'yu kapsayan yurt gezisinde Mustafa Kemal'e İzmir'de suikast girişiminde bulunmayı tasarladılar.
- Mustafa Kemal'e yapılacak suikast girişimi, suikastçıları Yunanistan'a kaçırarak olan motorcu Giritli Şevki'nin ihbarıyla sonuçsuz kaldı.
- Suikast girişiminin öncüleri güvenlik güçleri tarafından yakalandı. Bunlar İstiklal Mahkemelerinde yargılanarak cezalandırıldılar.
- İttihat ve Terakki Fırkası ile Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının bazı taraftarları da suikast girişimi ile ilişkili oldukları gerekçesiyle tutuklandılar.
- Cumhuriyete yönelik bir tehdit olarak ortaya çıkan Mustafa Kemal'e suikast girişimi Türk milleti tarafından nefretle karşılanmıştır.
- Bu suikast girişimini protesto etmesi Türk halkının yenilik taraftarı olduğunun bir kanıtıdır.
- Türk milleti ülkenin her tarafından telgraflar göndererek cumhuriyete ve Mustafa Kemal'e bağlılığını bildirmiştir.
- Mustafa Kemal'e suikast girişimi toplumda inkılapları istemeyenlerin ve cumhuriyet rejimine karşı olanların bulunduğu kanıtıdır.
- İzmir suikasti ile cumhuriyet tarihinde gerçekleştirilen Şeyh Sait İsyanı ve Menemen Olayı'nın amaçları aynıdır. Amaç cumhuriyet ve inkılapları ortadan kaldırmaktır.

Boşa çıkarılan suikast teşebbüsünden sonra vatandaşlarımdan aldığım mektup ve telgraflar beni çok mutlu etti. Bu elim olayın benim şahsımdan ziyade cumhuriyetimize ve onun prensiplerine yönelik olduğuna şüphe yoktur. Temeli, büyük Türk milletinin vicdanında, akıl ve şuurunda atılmış olan cumhuriyetimizin, bir vücudun koparılması ile yok olacağını zannedenler çok zayıf akıllı bahtsızlardır. Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır.”

K. Atatürk

- Mustafa Kemal'in suikast sonrasında söylediği demece baktığımızda cumhuriyetin kendi varlığından daha önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu demeç, onun **fedakâr** ve cumhuriyeti devam ettirmede **kararlı** bir kişilik yapısına sahip olduğunun göstergesidir.

Türkiye Cumhuriyeti'ne Yönelik Tehditler

Kazanım Ders Notu - 29

» Şeyh Sait İsyanı (1925)

- Lozan'dan sonra Türkiye ile İngiltere arasında Musul'un kime ait olacağı ile ilgili görüşmeler başlamıştı.
- İngiltere, Güneydoğu Anadolu'da başlayan huzursuzluğu kendi lehine çevirmek için çalışmalara başlamıştı.
- Halifeliğin kaldırılmasından dolayı bölge halkının dini konulardaki hassasiyeti daha da artmış ve bir isyan çıkma olasılığı belirmişti.
- İsyancıların amacı cumhuriyet ve inkılapları ortadan kaldırarak eski rejimi geri getirmektir.
- İngiliz casuslarının halkı kışkırtmasıyla da Şeyh Sait önderliğinde bir isyan çıktı.
- Hükûmet tarafından çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu ile isyan bastırıldı.

Şeyh Sait İsyanı'nın Sonuçları

- Cumhuriyete ve inkılaplara karşı çıkan ilk büyük ayaklanma engellendi.
- Şeyh Sait İsyanı ile uğraşırken Musul'u İngilizlere bırakmak durumunda kaldık.
- Bu isyana karışan bazı kimselerin Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası üyesi olduğu gerekçesi ile parti kapatıldı.
- Çok partili hayata geçişin ilk denemesi başarısız oldu.

ÖNEMLİ: Şeyh Sait İsyanı sonucunda **iç politikada, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası kapatılmış ve çok partili yaşam zarar görmüştür. Dış politikada ise Musul, Misakımillî'ye aykırı olarak topraklarımız dışında kalmıştır.**

» Kubilay (Menemen) Olayı (1930)

- Fethi Okyar'ın Serbest Cumhuriyet Fırkasını kapatmasından sonra Manisa'da bulunan Derviş Mehmet, çevresine topladığı yandaşlarıyla birlikte İzmir'in Menemen ilçesine geldi.
- Menemen'de halkın dinî duygularını kullanarak cumhuriyet ve inkılaplara karşı bir isyan çıkarttı.
- İsyancılar, kendilerine engel olmak isteyen Öğretmen Asteğmen olarak vatani görevini yapmakta olan Mustafa Fehmi Kubilay'ı ve iki bekçiyi şehit ettiler.
- Bu olay ile daha da cesaretlenen isyancılar, Menemen sokaklarında halkı inkılaplara ve devletin rejimine karşı kışkırtmaya çalıştılar.
- Menemen'de çıkan bu isyan, askeri birlikler tarafından daha sonra bastırıldı.
- İsyancılar yakalanarak gerekli cezaya çarptırıldı.
- Kubilay Olayı'nın etkisiyle çok partili hayata geçiş çalışmaları sekteye uğradı.
- Cumhuriyetin varlığına yönelik olarak ortaya çıkan Kubilay Olayı'nı Türk milleti mitingler düzenleyerek protesto etmiştir.

Önemli

- İzmir suikasti, Şeyh Sait İsyanı ve Kubilay Olayı yeniliklere, inkılaplara ve rejime karşı olanların gerçekleştirmek istediği olaylardır.
- Bu olaylar neticesinde çok partili hayata geçiş çalışmaları sekteye uğramıştır.

» Diğer Tehditler

- Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Türkiye Cumhuriyeti bazı tehdit ve tehlikelere maruz kalmıştır.
- Ülkemiz kendisine yönelen iç ve dış tehditler karşısında millî çıkarlarından ve bağımsızlığından asla ödün vermemiştir.
- Millî Mücadele'yi zafere ulaştıran bağımsızlık ruhu, milli birlik ve beraberlik gücüyle birleşince ülkemize yönelen her tehdit başarıyla engellenmiştir.
- Ülkemize yönelik tehditler sadece dış güçlerle sınırlı kalmamıştır.
- Darbeler, askeri müdahaleler, isyanlar ülkemiz tarihinde görülmüş iç tehditlerdendir.
- Son yıllarda ülkemize yönelik iç tehlikelerden bir tanesi de 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilmek istenen hain darbe girişimidir.
- Birlik ve beraberlik içinde birçok tehlikenin üstesinden gelen milletimiz, 15 Temmuz'da da tek vücut olarak iradesine, ülkesine ve cumhuriyetine sahip çıkmış, hainlere geçit vermemiştir.